

POZIȚIA STATELOR DIN AFRICA, AMERICA ȘI ASIA FAȚA DE RĂZBOIUL ITALO-ETIOPIAN (1935—1936) ANALIZATA DE DIPLOMAȚIA STATELOR UNITE ALE AMERICII

Războiul italo-etio-pian a fost un eveniment cu largi implicații internaționale care prin ponderea lor depășesc chiar efectele în sine ale conflictului. Interesant de remarcat că la nivel european asemenea implicații se înregistrează pe plan politic și economic mai ales în timp ce în afara Lumii vechi o pondere crescută revine efectelor religioase, derivate din faptul că importante organizații religioase s-au pronunțat în favoarea Etiopiei, considerată a fi primul stat creștin din lume, în timp ce catolicii de pretutindeni s-au solidarizat cu Italia. De asemenea, în afara Europei implicațiile rasiale sînt mai vizibile, populația de culoare din diverse țări exprimîndu-și solidaritatea cu poporul etiopian atacat. Practic fiecare stat din lume a fost afectat într-un fel sau altul de războiul etiopian și a fost nevoit a-și preciza poziția din punct de vedere politic, economic etc.

Diplomația S.U.A. a urmărit cu atenție reacția diverselor state, a consemnat în diverse documente luările de poziție și tocmai aceste surse ne permit a analiza implicațiile internaționale ale războiului italo-etio-pian. Într-un studiu anterior am reconstituit atitudinea a 27 de state europene. În afara Europei în perioada interbelică state independente erau cu precădere în cele două Americi și mai puțin în Asia. Cit despre Africa, Etiopia era pe atunci singurul stat care din punct de vedere legal era independent. Totuși, documentele americane de arhivă, completate uneori cu izvoare inedite italiene, ne permit a cunoaște și manifestări ale unor dominioane sau colonii engleze, franceze sau olandeze. Evident, aceste teritorii nu puteau avea luări de poziție proprii, diferite de cele ale metropolelor, dar unele și-au exprimat atitudinea și aceasta a fost consemnată în documente diplomatice americane. Cu aceste precizări să subliniem că vom trece în revistă reacția la războiul italo-etio-pian a 27 de state independente, a 13 dominioane sau teritorii cu regim de mandat englez, a 4 colonii franceze și una olandeză, toate acestea situate în cele două Americi, Africa, Asia și desigur Australia. Sînt așadar 45 de unități de referință, care, adăugate la cele 27 de state europene, însumează 72 de formațiuni. Acest total nu face decît să evedențieze ecoul cu adevărat mondial al războiului italo-etio-pian. Vom analiza poziția statelor extra-europene pe continente și în succesiune alfabetică.

Etiopia a fost singurul stat independent din *Africa*. Ca urmare nu se poate vorbi de reacția statelor africane față de agresiunea italiană. Dispunem de unele informații doar în ce privește poziția Africii de Sud, care era dominion britanic. În măsura în care acceptăm ideea că domi-

nioanele aveau posibilitatea unor manifestări proprii în sfera politicii externe¹, putem afirma că Africa de Sud a acceptat propunerile Societății Națiunilor privind aplicarea, fără restricții, a sancțiunilor economice împotriva agresorului. Aceasta a fost, în fapt, linia decisă de Londra și urmată de toate dominioanele britanice². Diplomația italiană a apreciat că în eventualitatea unui conflict generalizat Africa de Sud ar fi aderat doar dacă viitorul război ar fi așezat pe negri și pe albi în tabere separate³.

O situație total diferită s-a înregistrat în cele două Americi, unde dominau statele independente, dar existau și câteva colonii, precum și dominionul britanic Canada. În Argentina se afla o numeroasă colonie italiană, de unde și interesul larg, reflectat în presă, acordat conflictului etiopian⁴. Prezența celor 4 milioane de italieni în țară a influențat, totuși, într-o mică măsură poziția oficială⁵. În acest sens un rol determinant l-au jucat interesele economice naționale. La declanșarea războiului din Africa estică și deschiderea problemei sancțiunilor, cercurile comerciale argentinene au criticat eventualitatea aderării țării. Ca argumente imediate s-a adus necesitatea refacerii după marile inundații care tocmai încetaseră prin vânzarea marilor stocuri de cereale aflate în depozite. Ori acestea erau cerute urgent de piața italiană⁶. Guvernul a rezistat acestor presiuni și a decis a adera la sancțiuni⁷. La 26 octombrie 1935 a fost adoptat decretul care prohibea exportul de arme, muniții și materiale de război pentru Italia⁸. Sancțiunile financiare au fost acceptate la 2 noiembrie, dar s-a anunțat că pentru aplicarea recomandărilor nr. 3 și 4 (restricții la import și export) se fac încă studii pentru elaborarea unor legi speciale⁹. Acestea au fost înaintate Congresului argentinian încă din decembrie 1935¹⁰, dar ele nu vor fi votate pînă la terminarea războiului.

Cu totul surprinzătoare a fost sugestia Argentinei, înaintată în iunie 1936, de a se convoca o adunare extraordinară a Societății Națiunilor.

¹ J. H. Ramsey, *The Foreign Policy of the British Dominions, 1931—1936*, Washington, 1949, p. 92—146.

² National Archives of the U.S.A., Washington, D.C. (mai departe National Archives), State Department file, record group 59, American Consulat, Johannesburg, November 6, 1935, report no. 156, f. 2—3, Day (cota 765.84/3102).

³ *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, cadrul (mai departe c.) 107882—107886, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 61, Sud Africa. Situazione politica nel 1936.

⁴ *Idem*, State Department file, U. S. Embassy, Buenos Aires, August 1, 1935, report no. 816, Weddell, f. 1—3 (765.84/809).

⁵ *Idem*, U. S. Embassy, Buenos Aires, September 3, 1935, report no. 860, R. E. Cox, f. 2—4 (765.84/1118).

⁶ *Idem*, U. S. Embassy, Buenos Aires, October 3, 1935, report no. 901, Weddell, f. 1—5 (765.84/1803).

⁷ *Idem*, U. S. Embassy, Buenos Aires, October 11, 1935, report no. 917, Weddell, f. 1—4 (765.84/2020).

⁸ *Idem*, U. S. Embassy, Buenos Aires, October 26, 1935, report no. 959, Weddell, f. 1 (765.84/2135).

⁹ *Idem*, U. S. Embassy, Buenos Aires, November 8, 1935, report no. 949, Al. W. Weddell, f. 2—6 (765.84/2597).

¹⁰ *Idem*, U. S. Embassy, Buenos Aires, December 5, 1935, report no. 977, Al. W. Weddell, 5 f. (765.84/3074).

nilor care să discute nerecunoașterea anexării Etiopiei de către Italia¹¹. Diplomația italiană a înregistrat poziția Argentinei față de războiul din Etiopia, apreciind că este vorba de manifestarea unor interese contradictorii și mai ales de influența coloniei italiene din țara respectivă¹².

Bolivia a sprijinit politica de sancțiuni preconizată de Societatea Națiunilor, adoptând și aplicând primele patru recomandări. În acest sens un rol important a fost jucat de faptul că relațiile comerciale cu Italia nu au fost în nici un moment prea importante. Cu toate acestea, guvernul bolivian a refuzat a comunica la Geneva statisticile comerciale solicitate¹³.

Brazilia, care nu mai era membră a Societății Națiunilor, s-a declarat neutră față de războiul italo-etio-pian. Pe de altă parte, existând largi interese pentru comerțul cu Italia, Brazilia a respins oficial oferta de a adera la sancțiuni¹⁴.

Columbia a susținut activ politica sancționistă preconizată de organizația mondială. Ca urmare, schimbul de mărfuri cu Italia a fost aproape sistat¹⁵. Opinia publică columbiană s-a pronunțat ferm în favoarea poporului etiopian. Între alte manifestări în acest sens se poate menționa crearea, la 28 septembrie 1935, a unei *Sociedad dos amigos del negus Etiopie*¹⁶ precum și marea manifestație din fața legației italiene din Bogota, din ianuarie 1936¹⁷.

Costa Rica nu era membră a Societății Națiunilor. Ca urmare guvernul a decis a menține stricta neutralitate a țării față de războiul etiopian. Acesta nu a impus reducerea comerțului cu Italia, care, oricum, nu se afla la cote prea înalte. Opinia publică s-a pronunțat în favoarea Etiopiei, ceea ce nu a convenit guvernului care a adoptat măsuri repressive: interzicerea de întruniri de solidaritate, manifestații etc.¹⁸

Guvernul cubanez a decis a merge alături de Societatea Națiunilor în chestiunea sancțiunilor. Pentru început s-au adoptat măsurile legislative de interzicere a embargoului armelor și de instituire a sancțiunilor financiare, iar ulterior și a restricțiilor comerciale¹⁹. Cu entuziasmul specific națiunii, cubanezii s-au pronunțat în favoarea cauzei poporului etio-

¹¹ *Papers Relating to Foreign Relations of the United States*, 1936, vol. III, Washington, 1937, p. 155—158.

¹² National Archives, microcopy T-586, rola 1289, c. 106991—107000, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 5, Argentina, 1936.

¹³ *Idem*, c. 107060—107066, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 8, Bolivia, 1936.

¹⁴ *Idem*, c. 107088—107100, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 9, Brasilia, 1936.

¹⁵ National Archives, microcopy T-586, rola 1289, c. 107195—107198, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 54, Colombia, 1935; *Idem*, c. 107199—107203, quaderno no. 14, Colombia, 1936.

¹⁶ *Idem*, State Department file, U. S. Embassy, Bogota, October 7, 1935, report no. 279, Dawson, f. 1—2 (765.84/1923).

¹⁷ *Idem*, U. S. Embassy, Bogota, November 8, 1935, report no. 370, Dawson, 2 f. (765.84/2490).

¹⁸ *Idem*, U. S. Embassy, San Jose, October 7, 1935, report no. 900, Leo R. Sack, f. 2—6 (765.84/2105).

¹⁹ *Idem*, U. S. Legation, Habana, October 16, 1935, report no. 4134, E. Brigs, f. 1—2 (765.84/1925); *Ibidem*, U. S. Legation, Habana, November 4, 1935, report no. 4172, E. Brigs, 10 f. (765.84/3101); *Idem*, U. S. Legation, Habana, November 30, 1935, report no. 4467, E. Brigs, 6 f. (765.84/3102).

pian. Între alte manifestări în acest spirit, se poate consemna scrisoarea unui cubanez adresată secretarului de stat Hull, care era solicitat a angaja S.U.A. în realizarea unui armistițiu în Africa de est. Totodată semnatarul înainta un plan pentru asigurarea păcii mondiale și a unei ordini economice care să poată satisface nevoile tuturor națiunilor²⁰. Un alt cubanez se credea obligat a-l informa pe președintele Roosevelt că războiul etiopian putea degenera foarte ușor într-un conflict mondial²¹. Diplomația italiană a calificat atitudinea Cubei ca fiind „ultra-sanționistă și antifascistă”²².

Republica Dominicană a adoptat imediat sancțiunile economice împotriva Italiei, cu care existau raporturi comerciale reduse. Iar la 15 iulie 1936, în urma recomandării Societății Națiunilor, fără nici un fel de complicații, restricțiile economice au fost ridicate²³. Poziția Ecuadorului a fost ezitantă. La 15 decembrie 1935, deci cu mare întârziere, guvernul anunță decizia de a nu participa la sancțiuni. În ianuarie 1936 revine asupra acestei hotărâri pentru ca la 4 aprilie 1936 sancțiunile să fie revocate. Prin toate acestea, guvernul ecuadorian dorea a releva o atitudine independentă, proprie²⁴. Guatemala a fost singurul stat membru al Societății Națiunilor care nu avea reprezentant la Geneva. Imediat după formularea recomandărilor pentru sancțiuni, guvernul guatemalez anunță că nu le acceptă, dar, după numai câteva zile, decide un acord de principiu. Nu s-a mers dincolo de această poziție în sensul că nu s-au adoptat măsuri de aplicare a sancțiunilor, iar în mai 1936 Guatemala anunță că își retrace și acordul de principiu²⁵.

În Haiti guvernul, care dorea a obține în conjunctura existentă un acord comercial favorabil cu Italia, a fost supus unor presiuni constante din partea opiniei publice, care era net pro-etioopiană. Ca urmare, guvernul haitian aderă la aplicarea sancțiunilor economice²⁶. Ministerul de externe italian aprecia: „În timpul conflictului etiopian, opinia publică haitiană a fost cu totul ostilă acțiunii noastre și adversară vehementă a politicii italiene”²⁷. Hondurasul a aderat imediat la aplicarea sancțiunilor. O serie de decrete prezidențiale au stabilit cadrul legislativ adecvat²⁸. Opinia publică și-a exprimat simpatia pentru cauza Etiopiei.

²⁰ *Idem*, F. Norman, Habana, Cuba, October 11, 1935, to state Secretary, 56 f. (765.84/1766).

²¹ *Idem*, Pierre de Ramos, Habana, November 10, 1935, to the President Roosevelt, 2 f. (765.84/1412).

²² *Idem*, microcopy T-586, rola 1289, c. 107233, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 16, Cuba, 1936.

²³ *Idem*, c. 107286—107289, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 19, Dominicana Republica, 1936.

²⁴ *Idem*, c. 107290—107293, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 55, Equatore, 1935.

²⁵ *Idem*, c. 107346—107348, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 30, Guatemala, 1936; *Idem*, State Department file, American Consulat, Ciudad de Guatemala, October 15, 1935, report no. 797, S. Donague, f. 2—3, (765.84/2121).

²⁶ *Idem*, State Department file, American Consulat, Port au Prince, November 16, 1935, report no. 71, S. Chapin (765.84/2609).

²⁷ *Idem*, microcopy T-586, rola 1289, c. 107425—107429, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 31, Haiti, 1936.

²⁸ National Archives, State Department file, American Consulat, Tegucigalpa, November 6, 1935, report no. 89, Keena, f. 2—5 (765.84/2535).

Presa a criticat vehement politica expansionistă a Italiei²⁹. De aici și exagerările diplomației italiene care aprecia că „guvernul Hondurasului a urmărit cu o atenție specială aplicarea sancțiunilor, mergînd chiar pînă la unele măsuri ilegale”³⁰.

Mexicul a urmărit cu mult interes evoluția conflictului italo-etio-pian. Guvernul era îngrijorat mai ales de înrăutățirea atmosferei internaționale. Presa ținea la curent opinia publică internă asupra evoluției situației prin largi comentarii³¹. Declanșarea războiului din Africa de est a impus precizarea poziției guvernului mexican. Acesta a adoptat și aplicat sancțiunile economice. Iar opinia publică mexicană s-a manifestat împotriva Italiei agresoare. La 3 octombrie 1935, Camera deputaților a discutat și adoptat în unanimitate o rezoluție care „condamna vehement sistemul capitalist și războaiele imperialiste pe care le generează și care sînt atît de dăunătoare umanității”. În aceeași zi, membrii Asociației anti-imperialiste au demonstrat în fața Ambasadei Italiei, pentru ca în final să spargă geamurile clădirii. Ulterior, aceeași Asociație a cerut guvernului ruperea legăturilor diplomatice cu statul agresor³².

Organizațiile muncitorești mexicane au condamnat ferm politica de expansiune a Italiei fasciste. Confederația generală a muncitorilor și tîranilor a decis organizarea unei greve generale de 24 de ore în semn de protest față de războiul italian. În capitală au avut loc mitinguri și demonstrații de protest. Ambasadorul italian a fost nevoit a cere protecția poliției mexicane³³. Presa a fost integral de partea Etiopiei. Numeroase articole au condamnat în termeni duri invadarea Etiopiei. La 19 octombrie 1935 în Mexico-City a avut loc o grevă generală de o oră, iar în multe orașe au fost organizate demonstrații de protest. Senatul mexican a adoptat, la 9 octombrie, o rezoluție care solicita unirea eforturilor forurilor legislative similare din statele membre ale Societății Națiunilor pentru restabilirea păcii. În această atmosferă, guvernul a decis a aplica sancțiunile cu toată rigoarea³⁴. Desigur că diplomația italiană a interpretat negativ toate aceste fapte³⁵.

Nicaragua a adoptat o poziție elastică, determinată de anumite interese naționale, în problema sancțiunilor. Anume, a acceptat propunerile 1 și 2, deoarece nu producea armament și nu exporta capital, dar a aminat mereu adoptarea sancțiunilor comerciale. Pentru aceasta s-a recurs la soluția discutării chestiunii în Congresul nicaraguan, care nu a adoptat nici o hotărîre pînă în iunie 1936. Cît despre cea de-a 5-a reco-

²⁹ *Idem*, American Consulat, Tegucigalpa, November 7, 1935, report no. 95, L. J. Keena, f. 1—3 (84/2533).

³⁰ *Idem*, microcopy T-586, rola 1289, c. 107432—107434, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 32, Honduras, 1936.

³¹ *Idem*, State Department file, U. S. Embassy, Mexico, August 28, 1935, report no. 2857, J. Daniels, f. 1—3 (765.84/1020).

³² *Idem*, War Department file, record group 165, Military Intelligence Division, G-2 report no. 6470, Mexico, October 3, 1935, military attache, lt. col. M. E. Marshburn, f. 1—2 (2657-B-786/1).

³³ *Idem*, Military Intelligence Division, G-2 report no. 6475, Mexico, October 4, 1935, military attache, Marshburn, f. 1—3 (2657-B-786/2).

³⁴ *Idem*, Military Intelligence Division, G-2 report no. 6514, Mexico, October 15, 1935, military attache, Marshburn, f. 2—4 (2657-B-786/3).

³⁵ *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 107526—107542, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 43, Mexico, 1935—1936.

mandare a Societății Națiunilor, privind acordarea de garanții pe bază de reciprocitate în caz de agresiune, Nicaragua nu a luat-o în considerare. De altfel, la 26 iunie 1936 guvernul nicaraguan a anunțat oficial retragerea din Societatea Națiunilor³⁶.

Participarea republicii Panama la sancțiuni era o chestiune pur academică, aprecia ministrul S.U.A. la Ciudad de Panama, deoarece statul în cauză nu exporta decât banane și nu dispunea de nici un fel de capitaluri pentru împrumuturi externe³⁷. Aceasta nu a împiedicat guvernul panamez să adopte o atitudine diferențiată față de recomandările privind sancțiunile: a acceptat imediat propunerea 1, privind embargoul armelor, pe care nu le producea de altfel; iar despre propunerile 2—4 delegatul panamez a declarat că se vor lua măsuri după jumătatea lunii noiembrie 1935, sub rezerva unor eventuale limite prevăzute de Constituție. Iar propunerea nr. 5, privind asistența mutuală, a fost respinsă din capul locului. Diplomația italiană a văzut în această poziție un semn al eșecului sancțiunilor, deși la nivelul opiniei publice s-a constatat că a existat o reacție defavorabilă Italiei³⁸.

Peru a adoptat o poziție ezitantă în privința sancțiunilor. Opinia publică, din diverse cauze, a fost mai mult favorabilă Italiei. Preocuparea majoră a cercurilor oficiale era apărarea țării și evitarea angajării în vreun conflict din afara continentului. Cu excepția situațiilor în care avea un interes special, guvernul peruan a privit „doar academic” Societatea Națiunilor. Ministrul S.U.A. în Peru constata că peruani au fost favorabili Italiei din considerente etnice, culturale și religioase. Doar elementele politice moderate apreciau că putea veni ziua în care vreo mare putere să încerce a face cu Peru așa cum a procedat Italia cu Etiopia³⁹. După inevitabile ezitări și discuții, Peru a aderat totuși la politica de sancțiuni. La începutul lunii decembrie 1935 decretatele de transpunere în practică a respectivelor măsuri au fost adoptate. Dar propaganda italiană, sesizând terenul favorabil, creștea vizibil în amploare. Rezultatele s-au văzut în accentuarea poziției filo-italiene a opiniei publice peruane. Englezii au încercat a contracara această tendință, dar fără succes. Ministrul Statelor Unite era uimit de ușurința cu care peruani ignorau caracterul de agresiune al acțiunii italiene. Puternica bancă italiană din Peru, mărimea coloniei de italieni, numărul mare al întreprinderilor italiene de tot felul din țară, precum și originea latină erau, în opinia aceluiași diplomat, cauzele menționatei atitudini⁴⁰.

Fred Morris Dearing, șeful misiunii S.U.A. în Peru, prieten personal al președintelui Roosevelt, l-a informat direct pe acesta asupra situației din Peru în contextul războiului italo-etioopian. În răspunsul la unul din mesajele lui Dearing, președintele i-a comunicat și ultima glu-

³⁶ *Idem*, c. 107571—107576, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 45, Nicaragua, 1936.

³⁷ *Idem*, State Department file, U. S. Legation, Panama, November 22, 1935, report no. 299. F. J. Flexer, f. 1—3 (765.84/2832).

³⁸ *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 107664—107668, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 69, Panama, 1935.

³⁹ *Franklin D. Roosevelt and Foreign Affairs*, vol. III, edited by Edgar B. Nixon, Cambridge, Mass., 1969, p. 34, Fred Morris, minister to Peru to president, Lima, October 23, 1935.

⁴⁰ *Idem*, p. 109, Fred Morris, minister to Peru to president Roosevelt, Lima, December 6, 1935.

mă care circula la Washington în legătură cu evenimentul în cauză: regele Italiei ar fi declarat unui ziarist american — „dacă individul acesta, Mussolini, câștigă războiul, voi fi împăratul Etiopiei, iar dacă îl va pierde voi fi regele Italiei“⁴¹. Documentele diplomatice italiene au consemnat că în tot timpul conflictului etiopian cercurile guvernamentale, presa și opinia publică din Peru au fost „masiv și deschis“ de partea Italiei⁴².

Salvadorul s-a situat în rindul statelor membre ale Societății Națiunilor care au aplicat fără ezitări sancțiunile. În fapt Salvadorul, care nu producea armament și nu dispunea de capital pentru export, a aplicat doar restricțiile comerciale și acestea limitate la import, deoarece nu exporta nimic în Italia⁴³. Uruguay s-a aflat într-o „situație delicată“ în timpul războiului italo-etioopian, aprecia ministrul Statelor Unite la Montevideo, deoarece era în foarte bune relații cu Italia, dar ca membră a Societății Națiunilor avea obligația morală de a adopta și aplica sancțiunile. Mai grav era faptul că legăturile comerciale ale Uruguay-ului cu Italia erau deosebit de înfloritoare⁴⁴. Acesta a fost, în final, elementul decisiv. La 5 noiembrie 1935 președintele Terru a anunțat oficial intenția de a menține bunele relații cu Italia⁴⁵. Ulterior guvernul a decis a aplica doar sancțiunile privind embargoul armelor și interzicerea exportului de capital. Restricțiile comerciale au fost practic ignorate de vreme ce propunerile respective au fost înaintate spre dezbateri parlamentului care le mai avea încă pe ordinea de zi și în mai 1936. În acel fel, ca și alte republici sud-americane, Uruguay a satisfăcut formal obligațiile internaționale și a protejat substanțial interesele economice naționale.

O situație similară s-a înregistrat și în cazul Venezuelei, care, așadar, a acceptat embargoul armelor și sancțiunile financiare, dar a tergiversat aplicarea restricțiilor comerciale⁴⁶. Cu adevărat decisivă pentru politica sancțiunilor putea fi doar atitudinea Statelor Unite ale Americii. Poziția acestora este reflectată într-o multitudine de documente, așa încât ne rezervăm dreptul de a o analiza într-o lucrare mai amplă. În studiul de față ne vom limita doar la a face câteva precizări. Poziția izolaționistă care domina politica americană după eșecul ratificării Tratatului de la Versailles a fost aceea care a determinat reacția S.U.A. față de războiul italo-etioopian. La sfârșitul lunii august 1935 chiar a fost adoptat embargoul armelor, iar la începutul lunii octombrie a fost votată legea neutralității. Statele Unite nu aveau nici un interes direct, politic sau economic, în Etiopia. Cu Italia raporturile politice erau mediocre, în

⁴¹ *Idem*, p. 130, Roosevelt to Fred Morris, minister to Peru, Washington, December 20, 1935.

⁴² National Archives, microcopy T-586, rola 1289, c. 107609—107678, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 51, Peru, 1936.

⁴³ *Idem*, rola 1290, c. 107294—107296, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 21, El Salvador, 1935; *Idem*, State Department file, U. S. Legation, San Salvador, November 29, 1935, report no. 319, Corrigan, 3 f. (765.84/2849).

⁴⁴ *Idem*, State Department file, U. S. Legation, Montevideo, October 9, 1935, report no. 100, G. Lay, f. 1—3 (765.84/2157); *Idem*, U. S. Legation, Montevideo, October 15, 1935, report no. 146, L. E. Reed, 5 f. (765.84/2015).

⁴⁵ *Idem*, U. S. Legation, Montevideo, November 7, 1935, report no. 177, G. Lay, f. 2—5 (765.84/2598).

⁴⁶ *Idem*, U. S. Legation, Caracas, October 23, 1935, report no. 78, M. Nicholson, f. 1—2 (765.84/2307); *Idem*, U. S. Legation, Caracas, October 29, 1935, report no. 82, Nicholson, 6 f. (765.84/2523); *Idem*, U. S. Legation, Caracas, November 13, 1935, report no. 92, Nicholson, 8 f. (765.84/2793).

timp ce legăturile economice erau importante. Acestui element i s-a adăugat și presiunea exercitată de cele cinci milioane de italieni americani, așa încît guvernul american a trebuit să depună eforturi serioase pentru a menține restricțiile impuse în comerțul cu Italia⁴⁷.

Reacția opiniei publice americane a fost determinată de multiple considerente politico-ideologice, economice, religioase sau rasiale. În funcție de acestea s-au conturat două grupări active, în favoarea Italiei sau a Etiopiei, avînd în frunte pe italienii americani, respectiv pe negri. Alături de aceștia din urmă s-au aliniat diverse organizații religioase, asociații pacifiste sau civice, sindicate muncitorești și diverse grupări democratice. Toate acestea au susținut cauza etiopiană în principiu, ca un caz tipic de blamare a agresiunii unui stat fascist⁴⁸.

Alături de statele independente, harta politică a celor două Americi a cuprins și o sumă de teritorii dependente⁴⁹. Dintre acestea, Canada, cu statut de dominion, se afla pe prim plan. Evident, poziția Canadei față de războiul italo-etio-pian a fost determinată de linia urmată de Londra. Primul-ministru canadian a criticat public, în mai multe ocazii, politica agresivă a Italiei fasciste⁵⁰. Guvernul canadian a dat publicității mai multe declarații în care se accentua ideea că războiul nu era un mijloc de rezolvare a disputei dintre două state membre ale Societății Națiunilor. Mai mult, Italia era și semnatară a Pactului Kellogg⁵¹. Din această poziție de principiu urma și aderarea la sancțiuni, care au fost aplicate cu toată rigoarea. De asemenea, guvernul de la Ottawa a precizat că în cazul unui conflict anglo-italian Canada va merge alături de Londra⁵². Opinia publică canadiană s-a manifestat ferm de partea cauzei poporului etiopian⁵³.

Consulul Statelor Unite în Barbados informa Departamentul de stat asupra constituirii unui Comitet internațional african al prietenilor Etiopiei, care a organizat pe plan local o sumă de acțiuni în favoarea țării victimă a agresiunii italiene⁵⁴. De la 25 octombrie 1935 Barbados a trecut la aplicarea sancțiunilor recomandate de Societatea Națiunilor⁵⁵. O

⁴⁷ O imagine sugestivă a poziției S.U.A. este oferită de Harris Brice Jr., *The United States and the Italo-Ethiopian Crisis*, Stanford, 1964, 187 p.

⁴⁸ Nicolae Dascălu, *Opinia publică din S.U.A. și războiul italo-etio-pian, 1935—1936*, în *Revista de istorie*, 1983, nr. 2, p. 149—168 și nr. 3, p. 273—290.

⁴⁹ Pentru harta politică și relațiile interamericane vezi: C. Bușe, Al. Vianu, *Din relațiile interamericane între 1918—1939*, în *Relații internaționale în perioada interbelică*, București, 1980, p. 236—319; C. Bușe, *De la Bolivar la Cardenas*, București, 1984, 362 p.

⁵⁰ National Archives, State Department file, American Consulat, Toronto, August 2, 1935, report no. 1359, f. 2—3, N. Baal (765.84/1200).

⁵¹ National Archives, State Department file, U. S. Legation, Ottawa, September 10, 1935, report no. 68, M. Armour, 18 f. (765.84/808).

⁵² *Idem*, U. S. Legation, Ottawa, October 4, 1935, report no. 122, Armour, f. 1—8 (765.84/1794); *Idem*, U. S. Legation, Ottawa, October 10, 1935, report no. 128, Armour, 17 f. (765.84/1808); vezi și *Documents Relating to the Italo-Ethiopian Conflict*, Ottawa, 1936, 182 p.

⁵³ *Idem*, U. S. Legation, Ottawa, November 13, 1935, report no. 223, N. Armour, 12 f. (765.84/2574); *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 107147—107162, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 54, Canada, 1935.

⁵⁴ *Idem*, State Department file, American Consulat, Barbados, December 2, 1935, report no. 494, P. Jester, 16 f. (765.84/3174).

⁵⁵ *Idem*, American Consulat, Barbados, November 27, 1935, report no. 489, P. Jester, 5 f. (765.84/3010).

măsură similară a fost adoptată, la 19 noiembrie 1935, și de către Jamaica⁵⁶. În ambele cazuri, deciziile nu au avut efecte de nici un fel, de vreme ce teritoriile respective nu aveau legături comerciale cu Italia.

Situația politică din Orientul Apropiat și Asia în perioada dintre cele două războaie mondiale a fost extrem de complexă⁵⁷. De aici și reacții diferite față de războiul din Etiopia, reacții determinate de interese proprii sau impuse de forțe din exterior. Afganistanul nu a avut nici un fel de interese speciale implicate în conflictul italo-etioopian. Ca stat membru al Societății Națiunilor, Afganistanul a acceptat toate cele patru recomandări privind sancțiunile și le-a aplicat în practică. De asemenea, a aderat la propunerea a cincea privind organizarea ajutorului mutual în caz de agresiune. Dar guvernul afgan nu a furnizat organizației mondiale nici un fel de date statistice privind comerțul cu Italia, deși acesta ocupa un volum foarte redus⁵⁸. Arabia, care avea statutul de stat independent grație sprijinului britanic, a sprijinit politica sancționistă a Londrei. Toate recomandările privind sancțiunile economice au fost acceptate și aplicate⁵⁹.

Aflată sub amenințarea niponă, China a manifestat doar un interes secundar pentru războiul etiopian. Imediat după recomandarea sancțiunilor, presa chineză exprima regretul că acestea nu au fost inițiate și în urma declanșării agresiunii din Manciuria⁶⁰. Guvernul chinez a notificat totuși la Geneva, la 14 decembrie 1935, aderarea la cele patru sancțiuni de natură economică⁶¹. Aplicarea acestora a dus la o simțitoare reducere a comerțului cu Italia: de la 177 milioane \$ în ianuarie 1935 la numai 7 milioane \$ în ianuarie 1936. La începutul anului 1936 China a acceptat și recomandarea privind acordarea ajutorului mutual în caz de agresiune⁶².

Egiptul s-a aflat într-o situație foarte delicată în timpul războiului italo-etioopian. Pe de o parte, capitulațiile care-i fuseseră impuse aveau, între beneficiari și Italia care controla viața economică, și o altă cale: Nilul, de care depindeau foarte multe în economia egipteană, avea unul dintre izvoare în lacul Tana, din Etiopia, care putea fi ocupată într-o bună zi de trupele italiene. Pe de altă parte, Egiptul era practic ocupat de trupele britanice, care impuneau politica Londrei. Așa s-a și întâmplat de altfel. Primul ministru egiptean a declarat la 13 iulie 1935 deja că

⁵⁶ *Idem*, American Consulat, Kingstowne, November 22, 1935, report no. 196, A. Armstrong, 4 f. (765.84/2775).

⁵⁷ Situația politică din Orientul Apropiat a fost, în perioada interbelică, foarte complexă și în continuă schimbare; pentru detalii vezi excelentul studiu al prof. Gh. N. Căzan, *Problemele Orientului Apropiat de la războiul mondial la Conferința de pace de la Lausanne, 1914—1923, în Relații internaționale în perioada interbelică*, p. 34—38.

⁵⁸ National Archives, microcopy T-586, rola 1289, c. 106977—106980. Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 1, Afganistan, 1936.

⁵⁹ *Idem*, State Department file, American Consulat, Aden, Arabia, November 20, 1935, report no. 150, L. J. Callonan, f. 1 (765.84/3062).

⁶⁰ *Idem*, American Consulat, Shanghai, October 14, 1935, report no. 1037, Cunningham, 7 f. (765.84/2603).

⁶¹ *Idem*, U. S. Embassy, Peiking, December 20, 1935, report no. 1400, N. T. Johnson, 8 f. (765.84/3232).

⁶² *Idem*, microcopy T-586, rola 1289, c. 107175—107194, Ministero degli Affari Esteri, Cina, 1936.

Egiptul va urma fidel politica Marii Britanii față de conflictul etiopian⁶³. După discuții îndelungate, Cairo a aderat, la 2 decembrie 1935, și la sancțiunile economice⁶⁴. Dar opinia publică egipteană, așa cum se știa foarte bine și la Addis Abeba, era net de partea victimei agresiunii fasciste⁶⁵.

Irakul a aplicat recomandările Societății Națiunilor privind sancțiunile economice. Consecința internă a acestei decizii a fost creșterea prețului la unele produse. De asemenea, Irakul s-a aflat între acele puține state din lume (cinci la număr) care s-au arătat dispuse a adera fără rezerve și la proiectul embargoului petrolului⁶⁶. Iranul a acceptat, de asemenea, recomandările privind sancțiunile, iar opinia publică a condamnat în termeni duri acțiunea Italiei fasciste. Aceasta din urmă, aprecia ministrul Statelor Unite la Teheran, și-a pierdut în acele luni orice prestigiu în Iran⁶⁷.

Japonia a fost singurul stat din lume care, deschis, și-a manifestat simpatia pentru intenția și acțiunea italiană de ocupare a Etiopiei. Încă înainte de declanșarea conflictului, presa niponă a relevat poziția menționată⁶⁸. La sfârșitul lunii iulie 1935, ambasadorul Japoniei la Roma i-a declarat lui Mussolini că Tokio nu are nici un fel de interese în Etiopia⁶⁹. Ministerul de externe nipon a dezmințit zvonurile privind existența unor investiții japoneze în Etiopia, precum și intenția trimerii unei misiuni militare în zonă⁷⁰. Imediat după declanșarea războiului, guvernul nipon a decis neutralitatea, subliniind că va urmări doar cu atenție desfășurarea evenimentelor și nu va participa la nici o acțiune colectivă⁷¹. Japonia nu mai era membră a Societății Națiunilor, așa încît nu a aderat la sancțiuni și nici nu a răspuns la nota secretarului general al organizației de la Geneva „din considerente politice și economice“, aprecia diplomația italiană⁷².

⁶³ *Idem*, State Department file, U. S. Legation, Cairo, August 29, 1935, report no. 338, Merriman, f. 1—5 (765.84/1373); *Idem*, Department of State, Division of Near Eastern Affairs, Memorandum, November 2, 1935, fără semnătură, 5 f. (765.84/2339).

⁶⁴ *Idem*, U. S. Legation, Cairo, December 3, 1935, report no. 506, Fish, 3 f. (765.84/2835).

⁶⁵ *Idem*, U. S. Legation, Addis Abeba, August 27, 1935, tel. no. 14, Engert, f. 3 (765.84/1213).

⁶⁶ *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 106361—106362, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 33, Irak, 1936; *Idem*, State Department file, U. S. Legation, Irac, Knabenshue, October 17, 1935, report no. 537, Wilson, f. 1—2 (765.84/2850).

⁶⁷ *Idem*, State Department file, U. S. Legation, Teheran, October 12, 1935, report no. 596, Hornibrook, 3 f. (765.84/2567); *Idem*, U. S. Legation, Teheran, December 24, 1935, report no. 661, Hornibrook, 4 f. (765.84/3509); *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 106453—106459, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 33, Iran, 1936.

⁶⁸ *Idem*, U. S. Embassy, Tokio, July 12, 1935, report no. 1398, J. Grew, f. 2—8 (765.84/678).

⁶⁹ *Idem*, U. S. Embassy, Tokio, July 26, 1935, report no. 1411, E. Neville, 4 f. (765.84/798).

⁷⁰ *Idem*, Navy Department file, Office of Naval Intelligence, record group 38, Naval attache reports, Paris, March 13, 1935, serial no. 169, A. Beauregard, f. 1—2 (C-10-M/21814).

⁷¹ *Idem*, Naval attache reports, Tokio, October 5, 1935, serial no. 182, indescifrabil, 3 f. (C-10-M/2184).

⁷² *Idem*, microcopy T-586, rola 1289, c. 107380—107400, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 27, Giappone, 1936.

Dependența Italiei de Marea Britanie a făcut ca să se urmeze politica Londrei. La 18 noiembrie 1935 viceregele a promulgat ordonanța care pune în aplicare sancțiunile economice⁷³. Roma nu a putut decât să înregistreze faptul că guvernul indian a aplicat sancțiunile dorite de Londra și decise la Societatea Națiunilor⁷⁴. Dar poziția opiniei publice indiene a fost clar antiitaliană, deși Roma a apreciat că a fost o atitudine artificială creată cu aur englezesc și întreținută printr-o abilă campanie de presă⁷⁵. Reacția opiniei publice indiene nu a putut fi influențată de acțiunile coloniei italiene, care era concentrată mai ales la Calcuta⁷⁶. Documentele de arhivă cercetate consemnează ecurile războiului italo-etio-pian și în alte colonii britanice din Asia, similare celor din America. Astfel, presa din Indiile occidentale engleze a subliniat ideea că războiul din Africa de est ducea la scăderea prestigiului albilor în regiune⁷⁷. Populația locală și-a manifestat simpatia pentru poporul etiopian, între altele prin crearea unui Comitet al prietenilor Etiopiei. Acest organism s-a adresat și președintelui Roosevelt, care era solicitat a face totul pentru a înlătura dominația străină din Etiopia⁷⁸. Ceylonul a început aplicarea sancțiunilor economice de la 30 octombrie 1935⁷⁹, iar Hong-Kong de la 4 noiembrie⁸⁰. În Singapore s-au înregistrat agitații antiitaliene care erau întreținute de presă⁸¹. Palestina a aderat, de asemenea, la sancțiuni la începutul lunii decembrie 1935^{81bis}.

Siamul a pus în aplicare sancțiunile începând cu 19 noiembrie 1935, dar a formulat rezerve la propunerea nr. 3, privind restricțiile la import. Această atitudine a fost determinată de existența unor contracte cu Italia, importante pentru economia siameză⁸². Imediat după incidentul de la Ual Ual, din decembrie 1934, opinia publică din Turcia a dezaprobat inițiativele etiopiene ale Italiei⁸³. Această atitudine se va menține pînă

⁷³ State Department file, American Consulat, Calcutta, November 26, 1935, report no. 547, R. H. Lawe, 5 f. (765.84/3058).

⁷⁴ *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 107446—107453, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 42 bis, India, 1935.

⁷⁵ *Idem*, c. 107454—107457, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 38-F, India, 1936.

⁷⁶ *Idem*, State Department file, American Consulat, Calcutta, August 20, 1935, report no. 346, E. Groth, 6 f. + 18 p. broșura anexă (765.84/1225); *Idem*, American Consulat, Calcutta, August 28, 1935, report no. 376, E. Groth, 5 f. (765.84/1334).

⁷⁷ Indiile Occidentale engleze erau formate din mai multe insule din Caraibe; pentru reacția locală sînt utilizabile rapoartele consulului american din Barbados; National Archives, State Department file, American Consulat, Barbados, September 12, 1935, report no. 460, P. Jester, 18 f. (765.84/1481).

⁷⁸ *Idem*, American Consulat, Barbados, May 28, 1936, report no. 589, P. Jester, 4 f. (765.84/4611).

⁷⁹ *Idem*, American Consulat, Colombo, Ceylon, November 1, 1935, report no. 400, P. Bull, 2 f. (765.84/2944).

⁸⁰ *Idem*, American Consulat, Hong Kong, November 3, 1935, report no. 563, L. Hoover, 4 f. (765.84/3001).

⁸¹ *Idem*, American Consulat, Singapore, November 15, 1935, report no. 431, Th. Mc. Ennely, 4 f. (765.84/3220).

^{81bis} *Idem*, American Consulat, Jerusalem, December 11, 1935, report no. 706, E. Palmer, 5 f. (765.84/3402); *Idem*, American Consulat, Jerusalem, May 6, 1936, report no. 10, Morris, f. 1 (765.84/4298).

⁸² *Idem*, U. S. Legation, Bankok, November 20, 1935, report no. 290, J. Baker, 3 f. (765.84/2877).

⁸³ *Idem*, U. S. Embassy, Ankara, February 16, 1935, report no. 555, R. P. Skinner, f. 1—3 (765.84/208).

la încheierea războiului din Etiopia. Guvernul turc a răspuns favorabil la recomandările de aplicare a sancțiunilor economice împotriva agresorului⁸⁴. Ambasadorul Statelor Unite la Ankara, într-o scrisoare adresată președintelui Roosevelt, constata totuși că ministrul de externe turc, Aras, se arăta indiferent la intențiile italiene de ocupare a Etiopiei⁸⁵. Roosevelt aprecia, în scrisoarea de răspuns, că metodele aplicate Etiopiei se puteau aplica în alte momente și Turciei, aspect care ar trebui să preocupe guvernul turc⁸⁶. Diplomația italiană constata cu regret că, după neutralitatea binevoitoare a Turciei din faza inițială a războiului, Ankara a aderat în final la sancțiuni pe care le-a aplicat fără ezitări⁸⁷. Yemenul a adoptat poziția de strictă neutralitate față de războiul etiopian, ceea ce nu era surprinzător, de vreme ce Italia i-a recunoscut independența și a încheiat cu el un tratat încă din 1926. Totuși, opinia publică yemenită a fost pro-etio-piană. Această poziție, aprecia diplomația italiană, a fost determinată de presa locală, care a fost integral filoetio-piană⁸⁸.

Indiile olandeze, după cum era de așteptat, au urmat politica metropolei, care a fost aceea de susținere a sancțiunilor⁸⁹. O situație similară s-a înregistrat și în cazul coloniilor sau al teritoriilor cu mandat ale Franței, din Orientul Apropiat sau Africa de Nord: Siria⁹⁰, Algeria⁹¹, Maroc⁹² și Tanger⁹³.

Primul-ministru al Australiei a declarat, la sfârșitul lunii septembrie 1935, că va urma fidel politica Marii Britanii față de războiul italo-etio-pian, chiar dacă se va recurge la război cu agresorul⁹⁴. Într-adevăr, imediat după recomandarea sancțiunilor, Australia le-a adoptat și le-a aplicat⁹⁵. Diplomația italiană aprecia că „opinia publică australiană nu a avut nici cea mai mică înțelegere pentru cauza noastră justă și a considerat afacerea etiopiană ca un caz tipic de agresiune a unuia puternic

⁸⁴ National Archives, American Consulat, Istanbul, November 12, 1935, report no. 831, R. Johnson, 4 f. (765.84/2888).

⁸⁵ *Franklin D. Roosevelt and Foreign Affairs*, vol. III, p. 111—112, Robert P. Skinner, Ambassador to Turkey, to Roosevelt, Istanbul, December 5, 1935.

⁸⁶ *Idem*, p. 130. Roosevelt to Robert P. Skinner, ambassador to Turkey, Washington, December 11, 1935.

⁸⁷ National Archives, microcopy T-586, rola 1291, c. 1183—1194, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 64, Turchia, 1936.

⁸⁸ *Idem*, c. 1563—1564, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 71, Yemen. 1935.

⁸⁹ *Idem*, rola 1290, c. 107593—107598, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 47 A, Indie Olandesi, 1936.

⁹⁰ *Idem*, State Department file, American Consulat, Beirut, November 20, 1935, report no. 986, T. Steger, 3 f. (765.84/2966).

⁹¹ *Idem*, microcopy T-586, rola 1291, c. 1316—1317, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 25 B, Algeria, 1936.

⁹² *Idem*, c. 1286—1288, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 42, Maroco e Tangeri, 1936.

⁹³ *Idem*, State Department file, American Consulat, Tanger, November 20, 1935, report no. 110, M. Blake, 8 f. (765.84/2968); *Idem*, American Consulat, Tanger, November 26, 1935, report no. 116, Blake, f. 3—5 (765.84/3075).

⁹⁴ *Idem*, American Consulat, Sydney, September 24, 1935, report no. 163, J. P. Moffat, 5 f. (765.84/2059).

⁹⁵ *Idem*, American Consulat, Sydney, October 22, 1935, report no. 181, J. P. Moffat, 4 f. (765.84/2682).

împotriva celui slab⁹⁶. Celălalt mare dominion britanic din zonă, Noua Zeelandă, s-a declarat solidar cu Londra în orice acțiune care putea duce la reprimarea agresiunii italiene⁹⁷.

Documentele diplomatice americane cercetate, completate cu unele italiene, ne-au permis a schița reacția a nu mai puțin de 45 de state independente, dominioane, teritorii sub mandat sau colonii din Africa, din cele două Americi, din Orientul Apropiat, Asia și Australia. Adăugînd la aceasta și imaginea poziției statelor europene, care a fost analizată de noi în alt studiu, putem releva ecoul mondial al războiului italo-etioopian. Mai ales prin apartenența la Societatea Națiunilor, mai toate statele lumii au fost nevoite a-și preciza poziția față de agresiunea italiană. Evident că această poziție a fost determinată de mai mulți factori în special în cazul statelor independente. Teritoriile dependente au urmat, evident, politica metropolei. Dintre statele independente, doar Peru și Japonia au adoptat o linie pro-italiană, în contradicție cu celelalte membre ale Societății Națiunilor. În aplicarea sancțiunilor, mai ales republicile sud-americane au ezitat între obligațiile internaționale și interesele economice naționale. Acestea din urmă au prevalat în multe cazuri. La nivelul opiniei publice s-a constatat aproape unanimitate în blamarea agresiunii italiene.

Războiul italo-etioopian a fost, așadar, un fenomen cu rezonanțe universale, producînd multiple implicații politice, economice, religioase, rasiale și chiar militare. Acestea din urmă sînt legate mai ales de învățămîntele campaniei în deșert, ale utilizării mijloacelor mecanizate în condiții speciale de climă și teren. Prin acest ansamblu complex de implicații, războiul italo-etioopian, care a stîrnit pasiuni, a trezit energii, a generat confruntarea unor tabere adversare pe tărîm ideologic, poate fi considerat ca un preludiv al evenimentelor care aveau să urmeze și care aveau să ducă la declanșarea celui de-al doilea război mondial.

NICOLAE DASCĂLU

THE POSITION OF THE STATES FROM AFRICA, AMERICA AND ASIA
TOWARDS THE ITALO-ETHIOPIAN WAR (1935—1936) ANALYSED BY
THE U.S.A. DIPLOMACY

(Abstract)

The Italo-Ethiopian war was a very complex event, with many international implications. In this study we analyse, on the base of American and some Italian diplomatic papers, the attitude of no less than 45 free states, dominions or colonies. Our research show that in Africa it was not a real reaction because of the simple fact that on the continent there are not at the time being free sta-

⁹⁶ *Idem*, microcopy T-586, rola 1290, c. 107001—107002, Ministero degli Affari Esteri, quaderno no. 28 M, Australia, 1936.

⁹⁷ *Idem*, State Department file. U. S. Legation, Wellington, October 8, 1935, report no. 131, Bucklen, 2 f. (765.84/2484).

tes. On the other sides of the world the american republics generally accepted the recomandations of the League of Nations for the sanctions but did not aplied them entirely.

Not-member of the world organisation, the U.S.A. choose the statute of the neutrality which was strongly criticized by the powerful groups supporting the two parts in the war. In Asia, many states were not real independent, so the attitude was imposed by the colonial powers. China was not interested at all in the Ethiopian war and Japan took openly part on the side of Italy. In fact, every free state involved, tried to protect first the national economic interests and secondly only to performe the international obligations as members of the League of Nations.